

همیشه یک فرهنگ فارسی

گفت‌وگو با معاون فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی درباره نحوه جایگزینی واژه‌های بیگانه

معادل فارسی برای ۶۵ هزار واژه بیگانه ساخت‌ه‌ایم

به‌ترتیب واژه‌هایی هستند که جایگزین «کوییز»، «ایموجی» و «پادکست» شدند. درباره سایر واژه‌های جایگزین که در این سال‌ها از سوی فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی پیشنهاد شده، همین مسیر تسمیخ و مقاومت دربرابر استفاده از آن وجود داشته اما حالا در زبان ما جای خودشان را پیدا کرده‌اند. اگرچه واژه‌هایی هم بوده‌اند که در همان ابتدای مسیر از رده خارج و در لغتنامه‌ها مدفون شده‌اند. همین موضوع سبب شد تا با نسرین پرویزی، معاون گروه‌های واژه‌گزینی و فرهنگ‌نویسی فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی گفت‌وگو کنیم که در ادامه می‌خوانید.

ادبیات فارسی باشد. چون می‌تواند آنها را گسترش دهد. آنها می‌توانند واژه‌های جدید را در فیلم‌ها و در اخبار که از پربازدیدترین تولیدات است، به‌کار ببرند. همچنین اگر کسی از واژه‌های انگلیسی استفاده می‌کند، می‌توانند برایش زیرنویس بنویسند. اگر صدا و سیما همکاری گسترده داشته باشد، به‌دلیل اینکه بسیار فراگیر است مسلماً واژه‌ها می‌توانند جایفتند.

معادل فارسی ساختید؟
بیش از ۴۵ هزار واژه بیگانه داریم که برایشان معادل گزینی کرده‌ایم و در کتاب‌های درسی باید به‌کار رود. بسیاری از واژه‌هایی که فرهنگستان تا به‌امروز ساخته‌وارد کتاب‌های درسی شده است. خودمان وقتی به لغتنامه مراجعه می‌کردیم برای گلبرگ و کاسبرگ، واژه‌های قدیمی و فرانسه‌اش را به‌کار می‌بردیم.
نسل جدید از کسانی هستند که به‌شدت واژه‌های انگلیسی، فرانسوی و... به‌کار می‌برند و این خطر حس می‌شود که زبان فارسی از بین برود، برای حل این معضل چه کرده‌اید؟

آموزش و پرورش از واژه‌ها را وارد کتاب‌های درسی کند، بسیار مؤثر است. البته همکاری پیوسته‌ای با آنها داریم. دانش‌آموز با همین واژه‌های فارسی رشد می‌کند و واژه رواج می‌یابد. رواج واژه معمولاً یک نسل زمان می‌خواهد تا از آن بگذرد و واژه فارسی را ببیند و به واژه قدیمی و خارجی عادت نکرده باشد. خودم شاید امروز از واژه دورنگار استفاده کنم و لحظه بعد واژه فکس به ذهنم خطور کند؛ چون عادت زبانی‌ام بوده است. اما اگر مانند بچه‌های نسل بعد اگر فقط دورنگار شنیده باشیم، همان را تکرار می‌کنیم. معتقدیم

اگر انتقادها سازنده و در جهت بهبود واژه‌هایمان باشد، از آن استقبال می‌کنیم. اما اگر در این جهت باشد که بگویند چرا کاربرد واژه بیگانه اشکال دارد، ما معتقدیم زبان وقتی از عناصر بیگانه لبریز می‌شود، تخریب خواهد شد. حتی در گام‌های بعدی ساختار زبان و جمله‌های نحوی ما هم تغییر خواهد کرد و با واژه‌های فرنگی تناسب می‌یابد. واژه‌های فرهنگستان اول با اجبار به‌کار برده می‌شد. امراری وجود داشت که همه آنها را به‌کار ببرند. همچنین در زمان خودشان انتقادهای زیادی به آنها شد. کسانی مانندسید حسن تقی‌زاده و صادق هدایت به ابداع این واژه‌ها انتقادات فراوانی کردند. آنها ایراد می‌گرفتند و حتی می‌گفتند که شما زبان فارسی را خراب کرده‌اید و به جای «فکوت» «دانشکده» و به جای «یونیورسیتی» «دانشگاه» را مصوب کرده‌اید! صادق هدایت طنزهای متعددی نوشت و واژه‌های فرهنگستان را در آنها به‌کار برد.

دارند، از جمله فرانسه و آلمانی و غیره اجازه نمی‌دهند که واژه‌های انگلیسی جای کلماتشان را بگیرد. حتی اگر نتوانند با آن واژه مقابله کنند، معتقدند که واژه‌ای در زبان فرانسه و آلمانی باید ساخته شود که بداند زبانشان توانایی ساختن واژه‌های علمی را دارد. همه کشورهایی که پیشینه دارند، از همین زاویه به زبانشان می‌نگرند. البته در برخی واژه‌ها، ریشه‌های مشترک داریم و برخی واژه‌ها در زبان‌های تنها در او با هم متفاوت‌اند. اما کشورهایی که به زبانشان اعتقاد دارند، سعی می‌کنند که علوم را به زبان خودشان بیان کنند. یک استادی آلمانی‌زبان معتقد است که اگر کشوری نتواند علوم و فناوری را به زبان خودش بیان کند، توسعه علمی پیدا نخواهد کرد.

چرا؟
چون وقتی در تلوئیزون مستند یسارنامه‌ای علمی پخش می‌کنید، وقتی اصطلاحات با زبان بیگانه بیان شود، شخصی که آن علم را دارد متوجه خواهد شد اما وقتی با زبان فارسی سخن می‌گویید، حتی اگر تعریف علمی آن واژه را ندانید، می‌توان درکی از آن واژه داشت. این نمونه

مثل واژه راکیزه است. خیلی بلوا به پا شد که چرا به جای میتو کندری فرهنگستان واژه راکیزه را انتخاب کرده. اگر توجه کنید، به‌سادگی می‌بینید که در زبان «پیزه» را در واژه‌هایی مانند پاکیزه، دوشیزه و... داریم و همه می‌دانیم که به معنی یک چیز کوچک است. دست‌کم آنها در خواهند یافت که با عنصری کوچک سر و کار داریم. یعنی غبرال علم هم درکی از علوم پیدا می‌کند و در نتیجه علم بومی و همگانی می‌شود. اما وقتی بنا را بر این بگذارید که همه واژگان را با انگلیسی بیان کنید، مانند آن می‌شود که از یک خاتم خاندان زبان‌شناس معتقد است که وام گرفتن واژه باعث فر به شدن زبان می‌شود. در این باره چه نظری دارید؟ همچنین او به درستی اشاره دارد که با ورود واژه، آن واژه ایرانیزه می‌شود. البته نه اینکه نحو زبان را تغییر دهیم.

عادت‌های زبانی از نسلی به نسل دیگر تغییر می‌کند. عادت‌های جدید را می‌شود به سادگی جایگزین کرد.

زبان انگلیسی زبان تکنولوژی است. عبدالجبار اکایی، شاعر، ترانه‌سرا و زبان‌شناس معتقد است که وام گرفتن واژه باعث فر به شدن زبان می‌شود. در این باره چه نظری دارید؟ همچنین او به درستی اشاره دارد که با ورود واژه، آن واژه ایرانیزه می‌شود. البته نه اینکه نحو زبان را تغییر دهیم.
شما در این راستا به جایی خواهید رسید که ناچار می‌شوید نحو را هم عوض کنید. وام واژه البته در همه زبان‌ها وجود دارد. همه زبان‌ها از هم واژه‌هایی را وام می‌گیرند. اما اگر این موضوع حدودی نداشته باشد، مطمئن باشید که زبان را خراب می‌کند. اگر همین‌طور پیش برویم، در آینده همه درسا را باید به زبان انگلیسی تدریس کنیم. زبان‌شناسان همه زبان‌هایی را که پیشینه

قبل از انقلاب هم فرهنگستان را مسخره می‌کردند

اگر انتقادها سازنده و در جهت بهبود واژه‌هایمان باشد، از آن استقبال می‌کنیم. اما اگر در این جهت باشد که بگویند چرا کاربرد واژه بیگانه اشکال دارد، ما معتقدیم زبان وقتی از عناصر بیگانه لبریز می‌شود، تخریب خواهد شد. حتی در گام‌های بعدی ساختار زبان و جمله‌های نحوی ما هم تغییر خواهد کرد و با واژه‌های فرنگی تناسب می‌یابد. واژه‌های فرهنگستان اول با اجبار به‌کار برده می‌شد. امراری وجود داشت که همه آنها را به‌کار ببرند. همچنین در زمان خودشان انتقادهای زیادی به آنها شد. کسانی مانندسید حسن تقی‌زاده و صادق هدایت به ابداع این واژه‌ها انتقادات فراوانی کردند. آنها ایراد می‌گرفتند و حتی می‌گفتند که شما زبان فارسی را خراب کرده‌اید و به جای «فکوت» «دانشکده» و به جای «یونیورسیتی» «دانشگاه» را مصوب کرده‌اید! صادق هدایت طنزهای متعددی نوشت و واژه‌های فرهنگستان را در آنها به‌کار برد.

داریم. اما مقدار زیادی با انگلیسی مشکل داریم و حتی جنبه تافخر هم پیدا کرده است. یعنی ما به قدری مشکل فرهنگی داریم که وقتی وارد مغازه می‌شویم اگر می‌خواهیم بگوییم فلان پیراهن را کجا گذاشته‌اید، می‌گویند بروید فلان رگال. ما قبلاً میز و پیشخوان داشتیم. الان به سادگی از واژه دسک به جای میز استفاده می‌کنند که نوعی فرهنگ‌باختگی است. ما فکر می‌کنیم که زبان و فرهنگ ما بد است و باید این اصطلاحات ساده را به زبان انگلیسی بیان کنیم. کسانی هم که اینچنین حرف می‌زنند، دیگران و خودشان فکر می‌کنند که باسواندن. اغلب کسانی هم که این اصطلاحات را به‌کار می‌برند، انگلیسی بلد نیستند اما آن را به‌کار می‌برند تا تفاخر ایجاد شود. منظورم این است که باید فرهنگسازی و به زبلمان افتخار کنیم تا برای بچه‌ها و نوجوانان شیرین باشد و احساس کنند اگر فارسی را درست حرف بزنند، باسواندن.

یکی از مشکلات اساسی در حفاظت از زبان فارسی فضای مجازی است. این روزها نه تنها کلمات جایگزین انگلیسی و ترکی استفاده می‌شود، بلکه واژگان فارسی را هم نادرست می‌نویسند که نمونه پر تکرار آن، رعایت نکردن ه کسره است، در این رابطه چه کرده‌اید؟
در فرهنگستان هم بخشی تحت عنوان زبان و رایانه داریم که به زبان فضای مجازی و اصطلاحات خاصش می‌پردازند. اما این مشکل در همواره داریم. توجه داشته باشید که وقتی به هر کشوری می‌رویم، وقتی رایانه‌شان را باز می‌کنند، به زبان آن کشور است. رایانه‌های ما تا باز می‌شود، زبانشان انگلیسی است! مگر اینکه این زبان را خودتان در جاهایی تغییر دهید. باید کاری کنیم که زبان فارسی مرجع باشد و اگر کسی متوجه نشد یا به دنبال موضوع خاصی بود، آن وقت زبان دستگاه را به انگلیسی تغییر دهیم. در آلمان و فرانسه، زبان رایانه و فضای مجازی کلا آلمانی یا فرانسوی است. ما باید قدری روی زبان فضای مجازی کار کنیم که شاید کوتاهی ما هم بوده است. فرهنگستان به این موضوع به خوبی نپرداخته است. همگاری امضا کرده‌ایم تا بتوانیم کار و واژه‌ها و اصطلاحات متعدد را بررسی کنیم. معتقدیم که دست‌کم باید نظارتی بر اصطلاحاتی که آنجا به‌کار می‌رود، بشود و اگر کسی وبگاه دارد یا جاهایی که مراجعه بیشتری به آن می‌شود، زبان معیار، فارسی باشد. اما این کار سنگین و چندسویه است و راحت نیست و همه مراکز که دست اندر کارند باید همت کنند.

طرح هشتمین آرمجدلی خلجی

اخبار کوتاه

کارگر نفت فروش با حقوقش مدرسه ساخت

قرار است هزار مدرسه کاتکسی در راستای ایجاد محیط آموزشی استاندارد از مهرماه امسال جمع آوری شود. این خبری بود که حمیدرضا خانمحمدی، رئیس سازمان نوسازی مدارس کشور داد و گفت: کارگر نفت‌فروشی را در اصفهان داشتیم که کل سرمایه خود را برای ساخت یک مدرسه هزینه کرد! این موارد، روایت‌های شیرینی از مدرسه‌سازی است. ۵۲م درصد از مالیت بر ارزش افزوده باید در بودجه سسنواتی لحاظ شود و برای مدرسه‌سازی و مقاوم‌سازی مدارس در اختیار سازمان نوسازی قرار بگیرد.

از مرز خسروی عازم شوی

سناد مرکزی اربعین حسینی(ع) روز جمعه در هشتمین اطلاعیه خود اعلام کرد: تا ساعت ۲۴ روز پنج‌شنبه ۲۵ مرداد و مصادف با دهمین روز ازماه صفر، تعداد ۲ میلیون و ۶۹۰ هزار نفر در سامانه سماح ثبت‌نام کرده‌اند که از این تعداد، یک‌میلیون و ۵۷۲ هزار و ۵۰ نفر از زائران عازم کشور عراق شده و ۴۰۶ هزار و ۹۰۹ نفر نیز از تاریخ پنجم ماه صفر به میهن عزیزمان بازگشته‌اند. در این اطلاعیه آمده است: «با توجه به آمادگی کامل مرز خسروی و پیش‌بینی وسایل حمل‌ونقل کافی از طرف عراقی، زائران عزیز عبور از این مرز را در برنامه خود قرار دهند. مرز مهران همچنان پرترددترین مرز کشور است و ۵۲ درصد زائران از این مرز تردد کرده‌اند.»

وضعیت جاده‌های منتهی به مرزهای عراق

رئیس پلیس راهور فراجا ادامه داد: پس از مرز مهران، پایانه مرزی شلمچه با ۲۷ درصد، پایانه مرزی خسروی با ۱۰ درصد، پایانه مرزی چذابه با ۶ درصد، پایانه مرزی تمرچین با یک درصد و پایانه مرزی باشماق با حدود یک درصد در رتبه‌های بعدی خروج زائران از کشور قرار دارند. طبق آمارها ۳ درصد از سفرهائیز به شکل هوایی انجام شده است. تیمور حسینی درعین حال از افزایش شمار تردها و حجم تردد وسایل نقلیه در تمامی جاده‌های استان‌های مرزی اربعین، یعنی خوزستان، کرمانشاه، ایلام و آذربایجان غربی خبر داد و گفت: در بازه زمانی اربعین امسال، یعنی از ۱۶ مرداد یا همان اول ماه صفر تا روز گذشته حدود ۲۴میلیون تردد در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به ثبت رسیده است. در واقع می‌توان گفت که گرچه شمار زائران تغییر محسوسی نداشته، اما میزان تردهای جاده‌ای ۱۶ درصد افزایش داشته است.

آخرین مهلت ثبت‌نام کلاس اولی‌ها

۳۰ هزار کودک ۷ ساله به پا یگاه سنجش سلامت برای ثبت نام در کلاس اول مراجعه نکرده‌اند. این‌خبر را حجت‌الله الماسی، معاون وزیر و رئیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی داد و گفت: والدین این کودکان فرصت دارند فرزندانشان را تا ۱۵ شهریور به پایگاه بیاورند. او افزود: ۸۱۹ مرکز ثابت در سراسر کشور داریم که در روزهای دوشنبه و چهارشنبه باز هستند و مدیر، معاون و معلمان منتظرند که اگر کودکانی که گارسنجنش را جامانده‌اند، کار سنجش را انجام دهند. الماسی افزود: دانش آموزان اتباع تا زمانی که به صورت قانونی در ویدئویی گفته که به جای هزینه یک شب تفریح و گردش در دوبی، می‌توان یک هفته به روسیه سفر کرد و هزینه‌ای کمتر داشت اما اینفلونسرکی که نزدیک به ۱۱ میلیون دنبال کننده در اینستاگرام دارد، از قطعیت شده این ویدئو برداشت دیگری کرده و دختر را متهم به هرزگی دانسته و می‌گوید او را باید کشت. حالا دختر جوان می‌گوید از ترس نمی‌تواند از خانه بیرون بیاید.

این ویدئوها به‌شدت در فضای مجازی داغ شده و بسیاری این پسر جوان را بیمار و خطرناک توصیف کرده‌اند؛ جوانی که به روایت خودش مدرک سیکیل دارد و با فروش زمین در شمال ایران توانسته در آمریکا کلسی پر درآمدی که مبنای آن دادن پول با بهره است، رشد کند. او با روایت زندگی خود و چگونگی سفرش به آمریکا، افراد را برآیادی را در فضای مجازی جذب کرده و در عرض کمتر از یک سال ۱۰ میلیون دنبال کننده دارد. بددهنسی و دادن فحش‌های رکیک در مکالمات روزانه از ویژگی‌های اوست که تلاش دارد با ورزش کردن و نشان دادن زندگی لوکس خود، نوع رفتارش را توجیه کند.

احمد چيستانی، روانشناس اجتماعی درباره این اینفلونسر، دنبال کنندگان میلیونی و ویدئویی که در چندروز اخیر او را منوشهر شده، گفت: متأسفانه جامعه ما به‌ویژه جوانان در سال‌های اخیر جذب ایرانیان خارج از کشوری می‌شوند که زندگی خود را روایت می‌کنند. افرادی که تلاش دارند خود را موفق و مرفه نشان دهند و بگویند که مهاجرت از ایران باعث رشد صدودی آنها شده است. این آقا نیز در همین طبقه می‌کنند و از خلال این روایت، توانسته پایگاه اجتماعی قوی برای خود بسازد که در همه مقوله‌ها ورود کرده و نظر می‌دهد. او افزود: در خلال این اظهار نظرهای مداوم که مرجع فکری بسیاری است و باعث شده ویدئوهای قطعیت شده از حرف‌های او را به‌عنوان پند اجتماعی، باز نشر کنند، علاوه یک نکته از زن سستیزی و افکار متجاهرانه مربوط به دوران عرب جاهلیت که تشویق به دختر کشی می‌کردند، بیرون زد و واقعیت این فرد را نشان داد. مردم به‌ویژه جوانان باید بدانند هر فردی که در فضای مجازی دنبال کننده زیادی دارد، صلح اجتماعی و با انسان سالم از نظر روانی نیست و باید با دقت چنین افرادی را دنبال کنند.

روز شمار اربعین

یک میلیون و ۵۷۲ هزار زائر ایرانی در مسیر پیاده‌روی